משנה · ראשונים · ברטנורא · סדר טהרות

ברטנורא על משנה עוקצים

רבנו עובדיה מברטנורא [הרע"ב]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ברטנורא על משנה עוקצים

רבנו עובדיה מברטנורא [הרע"ב]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ברטנורא-על-משנה-עוקצים/
הקובץ נוצר ב־19 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ב 4
משנה ג 5
משנה ד 5
משנה ה 6
משנה ו 6
פרק ב 6
משנה א 6
משנה ב 7
משנה ג 8
משנה ד 8
משנה ה 8
משנה ו 9
משנה ז 10
משנה ח 10
משנה ט 10
משנה י 10
פרק ג 11
משנה א 11
משנה ב 11
משנה ג 12
משנה ד 12
משנה ה 13
משנה ו 13
משנה ז 14
משנה ח 14
משנה ט 14
משנה י 15
משנה יא 15
משנה יב 15

פרק א

משנה א

כֹּל שֶׁהוּא יָד. הָעֵץ הַמְחֻבָּר אֶל הַפְּרִי, וְאָדָם אוֹחֵז בּוֹ בְּשָׁעָה שֶׁאוֹכֵל הַפְּרִי, כְּגוֹן עֻקְצֵי תַּפּוּחִים עֲנָבִים וַאֲגָסִים, קְרוּיִין יָדוֹת. וְכֵן עֻקָּם שֶׁיֵּשׁ בְּרֹאשׁוֹ בָּשָׂר, וְאָדָם אוֹחֵז בָּעֻקָּם כְּדֵי לֶאֱכֹל הַבָּשָׂר שֶׁבְּרֹאשׁוֹ, הֲוֵי הָעֻקָּם יָד לַבָּשָׂר:

וְלֹא שׁוֹמֵר. לַאֲפוֹקֵי חֵלֶק הָעֹקֶץ הַנּוֹגֵעַ בַּפְּרִי וְדָבוּק לַגַּרְעִין, שֶׁאוֹתוֹ הַחֵלֶק שׁוֹמֵר הוּא לַפְּרִי:

מַטְמֵא. הַיָּד, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לֶאֱכִילָה, אִם נִגְעָה טֻמְאָה בְּאֹכֶל. דַּהֲשִׁיב הַיָּד חִבּוּר לְאֹכֶל וּכְאִלּוּ הוּא גּוּף אֶחָד:

וּמְטַמֵּא. אִם נִגְעָה טֻמְאָה בַּיָּד, נִטְמָא הָאֹכֶל, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָגְעָה הַטֻּמְאָה בָּאֹכֶל. וּלְמָדוּהוּ רַבּוֹתֵינוּ מִן הַמִּקְרָא, דִּכְתִיב (ויקרא יא) וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל כָּל זֶרַע זָרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ וְגוֹ' טָמֵא הוּא לָכֶם, לְכָל שֶׁבְּצָרְכֵיכֶם, כְּלוֹמַר כָּל דָּבָר הַצָּרִיךְ לָאֹכֶל מְקַבֵּל טֻמְאָה כְּמוֹתוֹ וְטָמֵא וּמְטַמֵּא עִמּוֹ:

וְלֹא מִצְטָרֵף. אִם הָיָה הָאֹכֶל פָּחוֹת מִכַּבֵּיצָה, שֶׁאֵין טֻמְאַת אֳכָלִין בְּפָחוֹת מִכַּבֵּיצָה, אֵין יַד הָאֹכֶל מִצְטָרֶפֶת עִמּוֹ לְהַשְׁלִימוֹ לְכַשִּׁעוּר:

שׁוֹמֵר אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ יָד. כְּגוֹן קְלִפַּת הַפְּרִי שֶׁשּׁוֹמֶרֶת אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִפָּסֵד:

מַטְמֵא וּמְטַמֵּא וּמִצְטָרֵף. דִּכְתִיב עַל כָּל זֶרַע זָרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ, וּמַאי אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ, בְּדֶרֶךְ שֶׁבְּנֵי אָדָם מוֹצִיאִין אוֹתָן לִזְרִיעָה, חִטִּין בִּקְלִפָּתָן, וּשְׂעֹרִים בִּקְלִפָּתָן, דְּהַיְינוּ עִם הַשּׁוֹמֶרֶת שֶׁלָּהֶן. לְמַאי אִצְטְרִיךְ קְרָא, אִי לְמַטְמֵא וּמְטַמֵּא, הַשְׁתָּא יַד הַפְּרִי מְטַמֵּא וּמְטַמֵּא כִּדְיָלְפִינַן מִלְּכֶם לְכָל שֶׁבְּצָרְכֵיכֶם, שׁוֹמֵר מְבַעְיָא, הָא לֹא אֲתָא קְרָא אֶלָּא לְמִצְטָרֵף עִמּוֹ, דְּיָד אֵינוֹ מִצְטָרֵף עִמּוֹ, שׁוֹמֵר מִצְטָרֵף עִמּוֹ:

וְכָל שֶׁאֵינוֹ לֹא יָד וְלֹא שׁוֹמֵר. כְּמוֹ שֵׂעָר שֶׁבַּפֵּרוֹת:

לֹא מְטַמֵּא וְלֹא מְטַמֵּא. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁאֵינוֹ מִצְטָרֵף:

משנה ב

וְהַקְּפָלוּטוֹת. כַּרְתִּי. חָצִיר בִּלְשׁוֹן מִקְרָא, בָּעַרְבִי כורא"ת, וּבְלַעַ"ז פורו"ש:

וְהַפִּטְמָא שֶׁלָּהֶן. כְּמִין פִּטְמָא שֶׁל רִמּוֹן שֶׁבְּרֹאשָׁן, וְהֲוֵי שׁוֹמֵר וּמִצְטָרֵף:

וְהָעֲמוּד שֶׁהוּא מְכֻוָּן כְּנֶגֶד הָאֹכֶל. הוּא הַלֵּב שֶׁבַּבֻּצָל שֶׁהַזֶּרַע נוֹלָד בְּקִצּוּהוּ:

שָׂרְשֵׁי הַחֲזָרִים. הַשֹּׁרֶשׁ שֶׁל חֲזֶרֶת, הִיא חַסָּא בִּלְשׁוֹן גְּמָרָא, וְכֵן בָּעַרְבִי, וּבְלַעַ"ז לטוג"א:

וְהַנְּפוּס. מִין צְנוֹן הוּא, אֶלָּא שֶׁעָלָיו דּוֹמִים לַעֲלֵי הַלֶּפֶת:

וְהַסִּיב שֶׁלּוֹ. פֵּרוּשׁ הָרַמְבַּ"ם, שֶׁבְּצִדֵּי רֹאשׁ הַצְּנוֹן נוֹלָדִים גִּידִים דַּקִּים כְּמוֹ חוּטִין, וְחוֹתְכִין אוֹתָן הַמּוֹכְרִים בַּיָּד בְּשָׁעָה שֶׁמּוֹכְרִין אוֹתָן, וְנִשְׁאָרִים מֵהֶן, וְהֵן נִקְרָאִים סִיב:

וְהַמִּנְתָּא. כָּךְ שְׁמָהּ בְּלַעַ"ז מונט"א, וּבַעֲרָבִי נענ"ע:
וְהַפִּיגָם. רוד"א בְּלַעַ"ז, וּבַעֲרָבִי סדא"ב:
שֶׁעֲקָרָן. כְּדֵי לְשָׁתְלָן בְּמָקוֹם אַחֵר:
וְהַשִּׁדְרָה שֶׁל שִׁבֹּלֶת. חוּט הָאֶמְצָעִי, שֶׁהַחִטִּים דְּבוּקִים בּוֹ:
וְהַלְּבוּשׁ שֶׁלָּהּ. וְהַקְּרוּם שֶׁעַל גַּרְעִין הַחִטָּה. וְכָל אֵלּוּ שׁוֹמְרִים הֵן לַפְּרִי:
הַסִּיג שֶׁל רָצָפִית. אָבָק הַנִּדְבָּק עַל רָאשֵׁי הַיְּרָקוֹת וְרָצוּף בָּהֶם כְּקוּרֵי עַכָּבִישׁ. וְגַם הוּא חָשׁוּב שׁוֹמֵר לַפְּרִי. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר:

משנה ג

מִטַּמְּאִים וּמְטַמְּאִים וְלֹא מִצְטָרְפִים. לְפִי שֶׁהֵן יְדוּעוֹת בִּלְבָד, וְאֵינָן מְשַׁמְּרִין אֶת הָאֹכֶל:
וְיַד הַפַּרְכִּיל. כְּשֶׁהָעֲנָבִים כְּרוּתִים עִם הַזְּמוֹרָה, נִקְרָאִים פַּרְכִּיל. לְשׁוֹן פַּרְכִּילֵי עֲנָבִים:
טָפַח מִכָּאן וְטָפַח מִכָּאן. הַזְּמוֹרָה שֶׁנִּקְצְצָה וְהָאֶשְׁכּוֹלוֹת תְּלוּיִין בָּהּ, טָפַח מִן הַזְּמוֹרָה מִיָּמִין לָאֶשְׁכּוֹל וְטָפַח מִשְּׂמֹאל, חָשׁוּב יָד, טְפֵי לֹא:
יַד הָאֶשְׁכּוֹל. עִקַּר הָאֶשְׁכּוֹל שֶׁתְּלוּי בַּזְּמוֹרָה, הוּא יַד הָאֶשְׁכּוֹל:
כָּל שֶׁהוּא. אֲפִלּוּ אֹרֶךְ הַרְבֵּה:
זְנַב הָאֶשְׁכּוֹל. סוֹפוֹ שֶׁל אֶשְׁכּוֹל:
שֶׁרִקְּנוּ. שֶׁהֶשְׁרוּ מִמֶּנּוּ גַּרְעִינֵי הָעֲנָבִים, אַף הוּא יָד לַעֲנָבִים שֶׁבְּרֹאשׁוֹ, שֶׁאוֹחֲזִים אוֹתוֹ בְּזָנָבוֹ. וְאַף הוּא שִׁעוּרוֹ בְּכָל שֶׁהוּא, וַאֲפִלּוּ אֹרֶךְ הַרְבֵּה:
וְהַמַּכְבֵּד שֶׁל תְּמָרָה. מַכְבְּדוֹת שֶׁל תְּמָרִים, וּבָהֶן תְּמָרִים, שִׁעוּר אֹרֶךְ הַיָּד שֶׁלָּהֶן לְהָבִיא אֶת הַטָּמְאָה, אַרְבָּעָה טְפָחִים, אֲבָל טְפֵי לֹא:
וּמַלְעִין שֶׁל שִׁבֳּלִין. זָקֵן הָעֶלְיוֹן שֶׁל שִׁבֹּלֶת שֶׁיָּצָא בְּרֹאשׁוֹ כְּמִין שֵׂעָר שֶׁל זָקֵן:

משנה ד

אֵלּוּ לֹא מִטַּמְּאִין. שֶׁאֵין חֲשׁוּבִין לֹא שׁוֹמֵר וְלֹא יָד:
קוֹלְסֵי הַכְּרוּב. רַמְבַּ"ם פֵּרֵשׁ, רָאשֵׁי הַכְּרוּב שֶׁיּוֹצְאִים מֵהֶם גִּידִים שֶׁסּוֹבְבִים [מְסֻבָּכִים צָרִיךְ לוֹמַר], וְדֶרֶךְ מוֹכְרֵי הַכְּרוּב שֶׁכּוֹרְתִים אוֹתָן וּמַשְׁלִיכִין אוֹתָן:
וְחַלְפוֹת תְּרָדִים. שָׁרְשֵׁי הַתְּרָדִים שֶׁמַּשְׁאִירִים בַּקַּרְקַע כְּשֶׁחוֹתְכִים הַתְּרָדִים כְּדֵי שֶׁיַּחֲלִיפוּ וְיַעֲלוּ אֲחֵרִים תַּחְתָּם:
אֶת שֶׁדַּרְכָּן לִגְזֹז. הַדְּבָרִים שֶׁדַּרְכָּם לִגְזֹז וְלֹא לְעָקְרָן עִם שָׁרְשֵׁיהֶם, אִם עֲקָרָן אֵין הַשָּׁרְשִׁים מְטַמְּאִין, לְפִי שֶׁאֵינָן לֹא יָד וְלֹא שׁוֹמֵר:
רַבִּי יוֹסֵי מְטַמֵּא בְּכֻלָּן. דְּכֻלָּם חֲשׁוּבִים יָד לְאֹכֶל, חוּץ מִקּוֹלְסֵי כְרוּב וְהַלֶּפֶת שֶׁאוֹתָן גִּידִין הַסּוֹבְבִים [מְסֻבָּכִים] אֵינָן חֲשׁוּבִים לֹא יָד וְלֹא שׁוֹמֵר. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי:

משנה ה

שֶׁבְּסָסָן. שֶׁדַּשׁ אוֹתָן בְּרַגְלֵי הַבְּהֵמָה אוֹ בְּמַקָּלוֹת עִם הַתְּבוּאָה. וּבְסָסָן, לְשׁוֹן בּוֹסְסוּ מִקְדָּשֶׁךָ (ישעיה סג):

וְרַבִּי יוֹסֵי מְטַמֵּא. הוֹאִיל וּרְאוּיִים לְהָפְכָן בְּעֶתֶר עִם הַתְּבוּאָה. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי:

פְּסִינָה שֶׁל אֶשְׁכּוֹל. דֶּרֶךְ הָאֶשְׁכּוֹל לְצֵאת מִן הַשִּׁדְרָה שֶׁלֹּה כַּמָּה אֶשְׁכּוֹלוֹת קְטַנִּים, וְאוֹתָן אֶשְׁכּוֹלוֹת נִקְרָאִים פְּסִיגֵי עֲנָבִים:

שֶׁרִקְּנָהּ. שֶׁנִּתְרוֹקְנָה מִן הַפְּסִיגִים שֶׁבָּהּ, כְּלוֹמַר שֶׁהֵסִירוּ מִמֶּנָּה הַפְּסִיגִים הַקְּטַנִּים וְנִשְׁאֲרָה רֵיקָנִית:

שִׁיֵּר בָּהּ גַּרְגִּיר אֶחָד טְמֵאָה. שֶׁנַּעֲשֵׂית כֻּלָּהּ יָד לְאוֹתוֹ גַּרְגִּיר:

שַׁרְבִיט שֶׁל תְּמָרָה שֶׁרִקְּנוֹ. שֶׁהֵסִיר הַתְּמָרִים וְנִשְׁאַר הַשַּׁרְבִיט רֵיקָן:

וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה מְטַהֵר בְּשֶׁל פּוֹל. מִפְּנֵי שֶׁהַפּוֹלִין גַּסִּים הֵן וְאֵין צְרִיכִין לְשַׁרְבִיט, שֶׁאֲפִלּוּ מִתְעָרְבִים בַּפְּסֹלֶת נוֹחַ לְנַקְּרָן:

וּמְטַמֵּא בְּשֶׁל קִטְנִיּוֹת. דְּשׁוֹמֵר הוּא, מִפְּנֵי שֶׁהֵן דַּקִּין וְאֵין יְכוֹל לְנַקְּרָן כְּשֶׁמִּתְעָרְבִים בַּפְּסֹלֶת, וְנִיחָא לֵיהּ שֶׁיִּהוּ בְּאוֹתָן שַׁרְבִיטִין כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לְמַשְׁמְשָׁן וּלְטַלְטְלָן בְּאוֹתוֹ שַׁרְבִיט. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה:

משנה ו

וְהַכְּלוּסִים. מִין קִטְנִיּוֹת:

וּמְצָטָרְפִים. דִּפְעָמִים שֶׁהֵן נֶאֱכָלִין עִם הַפֵּרִי:

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר אַף עֹקֶץ הַדְּלַעַת. מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִשְׁלָק עִמָּהּ. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי:

אֲגָסִים. בַּעֲרֵבִי אג"ס, וּבְלַעַ"ז פירא"ש:

קָרֶסְטֶמְלִין. תַּפּוּחִים קְטַנִּים שֶׁדּוֹמִים לַעֲפָצִים. הַקְּרוּיִים מלי"ן:

פְּרִישִׁין. בַּעֲרֵבִי ספרג"ל, וּבְלַעַ"ז קודוניי"ש:

עֲזַרְדִין. בַּעֲרֵבִי זערו"ד. וּבְלַעַ"ז סורבא"ש:

טָפַח. אֹעֶקֶץ דְּלַעַת יְוָנִית דַּוְקָא קָאֵי, וְלֹא אַאֲחֲרִינֵי הַשְּׁנוּיִים בַּמִּשְׁנָה, דְּעֻקְצֵיהֶן קְטַנִּים:

קוּנָרֵס. יְרָקוֹת מָרִים, וּמְמַתְּקִין אוֹתָן עַל יְדֵי הָאוּר בְּרוֹתְחִים. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק:

לֹא מְטַמְּאִין וְלֹא מְטַמְּאִין. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁאֵין מְצָטָרְפִין:

פרק ב

משנה א

זֵיתִים שֶׁכְּבָשָׁן. בְּיַיִן אוֹ בְּחֹמֶץ אוֹ בְּשֶׁאָר מַשְׁקִין:

בְּטַרְפֵּיהֶן. עִם הֶעָלִים שֶׁלָּהֶם. עֲלֵה זַיִת, מְתַרְגְּמִינַן טְרַף זֵיתָא:
טְהוֹרִים. אִם נָגַע שֶׁרֶץ בֶּעָלִין, טְהוֹרִים הַזֵּיתִים וְהֶעָלִים, דְּלָא חָשִׁיבֵי הֶעָלִים לֹא יָד וְלֹא שׁוֹמֵר:
לְפִי שֶׁלֹּא כְבָשָׁן. בְּטַרְפֵּיהֶן:
אֶלָּא לְמַרְאָה. כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ נִרְאִים יָפִין יוֹתֵר כְּשֶׁהֶעָלִים עִמָּהֶן, דְּנִרְאִים כְּאִלּוּ מֻחְדָּשׁ נִתְלְשׁוּ:
כְּשׁוּת שֶׁל קְשׁוּת. כְּשֶׁהַקְּשׁוּאִים קְטַנִּים יֵשׁ לָהֶן כְּמִין שֵׂעָר קָטָן, וְנִקְרָא כְּשׁוּת:
וְהַנֵּץ שֶׁלָּהּ. בְּפִי הַקִּשּׁוּאִים יֵשׁ כְּמוֹ נֵץ אָרֹךְ מְעַט:
טְהוֹרִים. דְּלָא חָשִׁיבֵי לֹא יָד וְלֹא שׁוֹמֵר:
לִפְנֵי הַתַּגָּר טְמֵאָה. דְּנִיחָא לֵיהּ לַתַּגָּר בַּשֵּׂעָר וּבַנֵּץ, שֶׁמִּתּוֹךְ כָּךְ נִרְאִים הַקִּשּׁוּאִים יָפִים וּכְאִלּוּ מֻחְדָּשׁ נִתְלְשׁוּ, וְכֵיוָן שֶׁרוֹצָה בְּקִיּוּמָן, חָשִׁיבֵי שׁוֹמֵר לַפֵּרִי. אִי נַמִי, לְפִי שֶׁהַקִּשּׁוּאִים רַכִּים וְיַד הַכֹּל מְמַשְׁמְשִׁים בָּהֶן לִקְנוֹתָן הֵן מִתְקַלְקְלִים אִם לֹא מִפְּנֵי שֶׁאוֹתוֹ שֵׂעָר שׁוֹמְרָן מִכָּל לִכְלוּךְ וְטִנּוּף:

משנה ב

הַגַּלְעִינִים. כְּמוֹ גַּרְעִינִים:
וְלֹא מִצְטָרְפוֹת. עִם הָאֹכֶל לְהַשְׁלִימוֹ לְכַבֵּיצָה, דְּיֵד חֲשִׁיבָא וְלֹא שׁוֹמֵר:
גַּלְעִינָהּ שֶׁל רִמּוֹן. גַּרְעִין שֶׁל תְּמָרָה לַחָה וּרְאוּיָה לְמוֹץ:
אַף עַל פִּי יוֹצְאָה. כְּלוֹמַר אַף עַל פִּי שֶׁיּוֹצְאָה מִן הָאֹכֶל, מִצְטָרֶפֶת עִם הָאֹכֶל, לְפִי שֶׁהִיא נֶאֱכֶלֶת, שֶׁמּוֹצִיץ אוֹתָהּ מֵחֲמַת רְטִיבוּת:
לְפִיכָךְ חוֹתָם שֶׁל יְבֵשָׁה. גְּרִגִּיר שֶׁל עֲנָבִים וּתְמָרִים יֵשׁ לָהֶם חוֹתָם, שֶׁחוֹתֵם נָקֵב הַפְּרִי, וּבְרֹאשׁ הַחוֹתָם עֹקֶץ, כָּךְ פֵּרוּשׁוֹ רַבּוֹתַי. וְקָשֶׁה לְפֵרוּשָׁם, מַאי לְפִיכָךְ. וּבְמִשְׁנָיוֹת דַּוְקָנְיוֹת מָצָאתִי, לְפִיכָךְ חוֹתָל שֶׁל יְבֵשָׁה, וְכֵן גּוֹרֵס רַמְבַּ"ם, וּמְפָרֵשׁ טַעֲמָא דְּגַרְעִינָהּ שֶׁל רִמּוֹן דְּהַיְנוּ שֶׁל תְּמָרָה לַחָה, מִצְטָרֶפֶת, לְפִי שֶׁהִיא שׁוֹמֵר לַפְּרִי, שֶׁאִם לֹא הַגַּרְעִין הָיָה הַפְּרִי נִפְסָד. וְשֶׁל יְבֵשָׁה אֵינָהּ מִצְטָרֶפֶת, דְּשׁוּב אֵין הַגַּרְעִין שׁוֹמֵר לַפְּרִי, שֶׁכְּבָר כָּלְתָה הַלֵּחָה שֶׁבַּתְּמָרָה וְאֵין הַגַּרְעִין שׁוֹמְרָהּ שֶׁלֹּא תִּפָּסֵד. לְפִיכָךְ חוֹתָל שֶׁל יְבֵשָׁה וְהוּא הַקְּרוּם הַמְלַפֵּף וְדָבוּק עַל הַגַּרְעִין שֶׁל תְּמָרָה, מִצְטָרֵף עִם הַתְּמָרָה כְּשֶׁהִיא יְבֵשָׁה, מִפְּנֵי שֶׁהַקְּרוּם הוּא שׁוֹמֵר, לֹא הַגַּרְעִין:
וְשֶׁל רִמּוֹן. דְּהַיְנוּ תְּמָרָה לַחָה, אֵין הַקְּרוּם מִצְטָרֵף. שֶׁהַגַּרְעִין הוּא שׁוֹמֵר וְלֹא הַקְּרוּם. וְנִקְרָא אוֹתוֹ הַקְּרוּם חוֹתָל, לְפִי שֶׁהוּא מְלַפֵּף וְדָבוּק לַגַּרְעִין. לְשׁוֹן וְהָחְתֵּל לֹא חֻתַּלְתְּ (יחזקאל טז):
גַּלְעִינָהּ שֶׁמִּקְצָתָהּ יוֹצְאָה. כְּגוֹן גַּרְעִינָהּ שֶׁל תְּמָרָה לַחָה שֶׁנֶּאֱכֶלֶת חֶצְיָהּ וְחֶצְיָהּ נִשְׁאֶרֶת עִם הַגַּרְעִין:

מַה שֶּׁכְּנֶגֶד הָאֹכֶל. חָשׁוּב שׁוֹמֵר וּמִצְטָרֵף, אֲבָל אִידָךְ לֹא. וְכֵן עֻצֶם שֶׁיֵּשׁ עָלָיו כַּזַּיִת בָּשָׂר: **הָיָה עָלָיו**. הָיָה עַל הָעֻצֶם בָּשָׂר בְּצַד אֶחָד שֶׁאֵינוֹ מַקִּיף אֶת הָעֻצֶם, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן רוֹאִין אִם יֵשׁ בַּבָּשָׂר שֶׁעִוּר שֶׁיּוּכַל לְהַקִּיף מִמֶּנּוּ עָבְיוֹ כְּחוּט שֶׁל עֵרֶב כְּטַבַּעַת סְבִיב הָעֻצֶם, מִצְטָרֵף. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן:

כְּגוֹן הַסִּיאָה וְהָאֲזוֹב וְהַקּוֹרְנִית. שֶׁגַּם אֵלּוּ כָּךְ דִּינָם, מַה שֶּׁכְּנֶגֶד הָאֹכֶל מִצְטָרֵף, וּמַה שֶּׁאֵינוֹ כְּנֶגֶד הָאֹכֶל אֵין מִצְטָרֵף. וְסִיאָה וְקוֹרְנִית מִין אֵזוֹב הֵם. סִיאָה תליי"ז בְּלַעַ"ז, וְקוֹרְנִית שדרי"א בְּלַעַ"ז:

משנה ג

שֶׁנִּמּוֹק מִקְצָתוֹ אֵין מִצְטָרֵף. דְּמַה שֶּׁנִּמּוֹק אֵינוֹ חָשׁוּב אֹכֶל, כֵּיוָן שֶׁנִּתְמַסְמֵס וְאֵינוֹ רָאוּי לְאָכִילָה:

הַפִּטְמָא שֶׁל רִמּוֹן. כְּמִין דַּד יוֹצֵא בְּרֹאשׁ הָרִמּוֹן, וְהוּא הַנִּקְרָא פִּטְמָא. וּסְבִיב הַפִּטְמָא כְּמִין פֶּרַח יָרֹק שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חוּטִים דַּקִּים, וְהֵן קְרוּיִין נֵץ. וּסְבִיבוֹת אוֹתָן הַחוּטִים כְּעֵין כּוֹס וְרֹאשׁוֹ עָשׂוּי לְתַלְפִּיּוֹת, וְהוּא קָרוּי מַסְרֵק, מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שִׁנַּיִם כְּמַסְרֵק:

אַף הַמַּסְרֵק טָהוֹר. שֶׁאִם יֵחָתֵךְ מִן הַפְּרִי, אֵין מִתְגַּלִּים הַגַּלְעִינִים בְּכָךְ, הִלְכָּךְ לֹא הָוֵי שׁוֹמֵר. אֲבָל הַפִּטְמָא, אִם יֵחָתְכוּהָ עַד שָׁרְשָׁהּ, יִתְגַּלּוּ הַגַּרְעִינִים וְיִפָּסֵד הַפְּרִי. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלִיעֶזֶר:

משנה ד

כָּל הַקְּלִפִּין. כְּגוֹן קְלִפֵּי אֱגוֹזִים וּשְׁקֵדִים וְרִמּוֹנִים וּקְלִפֵּי בֵיצִים, חֲשִׁיבִי שׁוֹמֵר לְאֹכֶל, וּמִצְטָרְפִין עִם הָאֹכֶל לְהַשְׁלִימוֹ לְכַשִּׁעוּר לְקַבֵּל טֻמְאָה. וּמִיהוּ קְלִפָּה לַחָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁעַל הָאֱגוֹזִים בְּשָׁעַת לְקִיטָתָן, אֵינָהּ מִצְטָרֶפֶת, דְּלָא חֲשִׁיבָא שׁוֹמֵר, שֶׁאֵין שׁוֹמֵר עַל גַּבֵּי שׁוֹמֵר: **קְדוּרָה**. נִקּוּבָה. לְשׁוֹן מְקֻדָּרִים בֶּהָרִים כְּדִתְנַן בְּעֵרוּבִין. וּקְדוּרָה אֵינָהּ מִצְטָרֶפֶת, לְפִי שֶׁאֵינָהּ שׁוֹמֶרֶת כְּשֶׁהִיא נְקוּבָה וַחֲתוּכָה:

וְהַחִיצוֹנָה. הִיא הַקְּלִפָּה הַדַּקָּה הַנּוֹפֶלֶת מֵאֵלֶיהָ כְּשֶׁמְּמַשְׁמְשִׁין בַּבָּצָל. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

משנה ה

הַמְחַתֵּךְ לְבַשֵּׁל. כְּגוֹן מְחַתֵּךְ דְּלוּעִים אוֹ בָּצָלִים אוֹ בָּשָׂר כְּדֵי לְבַשֵּׁל בַּקְּדֵרָה:

שֶׁלֹּא מֵרַךְ. שֶׁלֹּא גָּמַר הַחֲתִיכָה. כְּמוֹ וּמֵרַק אַחֵר שְׁחִיטָה עַל יָדוֹ, בְּמַסֶּכֶת יוֹמָא [דף לא]:

אֵינוֹ חִבּוּר. אַף עַל פִּי שֶׁעֲדַיִן הַחֲתִיכוֹת מְעֹרוֹת בְּמִקְצָת:

לִכְבֹּשׁ. שֶׁכּוֹבְשִׁים בְּיַיִן וּבְחֹמֶץ כְּדֵי לְהִתְקַיֵּם:

וְלִשְׁלֹק. שְׁלִיקָה טְפֵי מִבִּשּׁוּל, וּבְהַאי נִיחָא לֵיהּ בְּחִבּוּרָן, הִלְכָּךְ כָּל זְמַן שֶׁלֹּא מֵרַק הָוֵי חִבּוּר. אֲבָל לְבַשֵּׁל לֹא הָוֵי חִבּוּר, דְּיוֹדֵעַ הוּא שֶׁהַבִּשּׁוּל יַפְרִידֵם וְיַחְלְקֵם זוֹ מִזּוֹ:

הִתְחִיל לְפָרֵק. וּלְהַפְרִיד לְגַמְרֵי אֶחָד מֵהֶן, לֹא אָמְרִינַן כֵּיוָן דְּגַלֵּי דַּעְתֵּיהּ בְּאֶחָד שֶׁרוֹצֶה לְהַפְרִידָן, כֻּלְּהוּ נַמֵּי כְּאִלּוּ מֻפְרָדִים זוֹ מִזּוֹ וְלֹא הָוֵי חִבּוּר, אֶלָּא אֹכֶל שֶׁפֵּרֵק בִּלְבָד לֹא הָוֵי חִבּוּר, וּמַה שֶּׁלֹּא פֵּרֵק, הָוֵי חִבּוּר:

הָאֲגוֹזִים שֶׁאָמְנָן. שֶׁגִּדְּלָן וְחִבְּרָן זוֹ בָזוֹ. לְשׁוֹן וַיְהִי אֹמֵן אֶת הֲדַסָּה (אסתר ב):

שֶׁחָמָרָן. לְשׁוֹן וַיִּצְבְּרוּ אוֹתָם חֳמָרִם חֳמָרִם (שמות ח). מִדֶּרֶךְ הָרוֹצִים לֶאֱצֹר אֱגוֹזִים אוֹ בְצָלִים, שֶׁחוֹתְכִין אוֹתָן וְקוֹשְׁרִים אוֹתָן בְּחֶבֶל אוֹ בְּמִשִּׁיחָה וּמְחַבְּרִין אוֹתָן זוֹ עִם זוֹ וְתוֹלִין אוֹתָן כְּדֵי שֶׁיִּתְקַיְּמוּ:

לְפַקֵּל. כְּמוֹ לְקַלֵּף. וְדָגְמָתוֹ שָׁנִינוּ פֶּרֶק ד' דְּמַעֲשְׂרוֹת מִשְׁנָה ו', הַבְּצָלִים מְשֻׁפְקָל:

הָאֱגוֹזִים וְהַשְּׁקֵדִים. הַשְׁתָּא מַיְרֵי בְּמִפְּצֵעַ הָאֱגוֹזִים וְהַשְּׁקֵדִים. שֶׁהַקְּלִפָּה שֶׁל אֱגוֹזִים וְשֶׁל שְׁקֵדִים חֲשִׁיבָא שׁוֹמֵר, וְאַף עַל פִּי שֶׁפְּצָעָן, כָּל זְמַן שֶׁהִיא מְחֻבֶּרֶת בָּאֹכֶל חֲשִׁיבָא שׁוֹמֵר:

עַד שֶׁיִּרָסֵס. לְשׁוֹן וְהִכָּה אֶת הַבַּיִת הַגְּדוֹל רְסִיסִים (עמוס ו). כְּלוֹמַר עַד שֶׁתִּהְיֶה הַקְּלִפָּה רְצוּצָה וּפְתוּתָה לְחֲלָקִים דַּקִּים:

משנה ו

בֵּיצָה מְגֻלְגֶּלֶת. צְלוּיָה קָצַת, עַד שֶׁהִיא מְעֹרֶבֶת וּרְאוּיָה לְגָמְעָהּ:

עַד שֶׁיָּגוֹס. הַקְּלִפָּה חֲשִׁיבָא שׁוֹמֵר וּמְצָטָרֶפֶת, עַד שֶׁיַּחְתּוֹךְ מִמֶּנּוּ מְעַט, וְאָז לָא חֲשִׁיבָא יוֹתֵר שׁוֹמֵר, שֶׁהַבֵּיצָה שׁוֹתָתֶת וְיוֹרֶדֶת דֶּרֶךְ אוֹתוֹ שֶׁבֶר וַחֲתָךְ:

וּשְׁלוּקָה. אֲבָל אִם נִשְׁלְקָה הַבֵּיצָה, שֶׁהִיא קָשָׁה וְעוֹמֶדֶת בְּתוֹךְ הַקְּלִפָּה וַאֲפִלּוּ שֶׁנִּשְׁבְּרָה, לְעוֹלָם חֲשִׁיבָא הַקְּלִפָּה שׁוֹמֵר, עַד שֶׁתִּתְהֵא מְרֻצָּצֶת:

וְכֵן עֻצָּם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מֹחַ. חֲשִׁיב הָעֻצָּם שׁוֹמֵר לַמֹּחַ, וְאַף עַל פִּי שֶׁנִּשְׁבַּר הָעֻצָּם, עַד שֶׁיִּהְיֶה מְרֻצָּץ:

הָרִמּוֹן שֶׁפָּרְדוּ. שֶׁחִתַּךְ הָרִמּוֹן לִשְׁנַיִם וַעֲדַיִן הַגַּרְגְּרִים מְחֻבָּרִין בַּקְּלִפָּה, הַוְיָא קְלִפָּה חִבּוּר, עַד שֶׁיִּקּוֹשׁ בְּקֶנֶה וְיִתְנַעְנְעוּ הַגַּרְגְּרִים שֶׁבּוֹ:

שְׁלַל הַכּוֹבְסִים. דֶּרֶךְ הַכּוֹבְסִים לִשְׁלֹל הַבְּגָדִים הַקָּטָן עִם הַגָּדוֹל כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאבַד, וְסוֹפוֹ לְהַפְרִידָן:

וְהַבֶּגֶד שֶׁהוּא תָּפוּר בְּכִלְאַיִם. שְׁתֵּי חֲתִיכוֹת שֶׁל בֶּגֶד צֶמֶר שֶׁתְּפָרָן בְּחוּטִין שֶׁל פִּשְׁתָּן, דְּוַדַּאי סוֹפוֹ לְהַפְרִידָן זוֹ מִזּוֹ, מִשּׁוּם אִסּוּר כִּלְאַיִם:

חִבּוּר לְטַמְאָה. וְאִם נִטְמָא הָאֶחָד נִטְמָא חֲבֵרוֹ, עַד שֶׁיַּתְחִיל לְהַתִּיר, וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא גָמַר לְהַתִּיר, דְּמַעֲשֶׂה מוֹצִיא מִידֵי מַעֲשֶׂה:

משנה ז

יֵרֵקִים מִצְטָרְפִין. דַּחֲזוּ לַאֲכִילָה:

לְבָנִים אֵין מִצְטָרְפִין. דְּיתוּ לֹא חֲזוּ:

וּבַחֲזָרִים. בַּחֲזֶרֶת, אַף עַל גַּב דִּלְבָנִים לֹא חֲזוּ לַאֲכִילָה, מִכָּל מָקוֹם הָווּ שׁוֹמֵר. וְאֵין הֲלָכָה כְּרִבִּי אֶלְעָזָר בַּר צָדוֹק:

משנה ח

בְּנֵי בְצָלִים. עַמּוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁהוּא כְּמוֹ לֵב (ירוק) וּמִמֶּנּוּ צוֹמְחִים הַבְּצָלִים, לְהַהוּא קָרֵי בְּנֵי בְצָלִים:

אִם יֵשׁ בָּהֶן רִיר. שֶׁהֵם מְלֵאִים לֵחָה וְאֵין בָּהֶן חָלָל:

מִשְׁתַּעֲרִין כְּמוֹ שֶׁהֵן. כְּשֶׁבָּאִים לְשַׁעֵר אִם יֵשׁ בָּהֶן אֹכֶל כַּבֵּיצָה שִׁעוּר טֻמְאָה, מְשַׁעֲרִין אוֹתָן עִם הָרִיר וְאֵין [צָרִיךְ] לְמַעֵךְ אֶת חֲלָלָן. וְאִם יֵשׁ בָּהֶן חָלָל, מְמַעֵךְ אֶת חֲלָלָן וְאַחַר כָּךְ מְשַׁעֵר לְכַבֵּיצָה:

סְפוֹגָנִית. עֲשׂוּיָה רַכָּה כְּמִין סְפוֹג. וְאֵינָהּ דְּרוּסָה וּבְעוּטָה:

מִשְׁתַּעֲרֶת כְּמוֹ שֶׁהִיא. בְּלֹא מְעוּךְ:

בְּשֹׂר הָעֶגֶל שֶׁנִּתְפַּח. דֶּרֶךְ בְּשַׂר הָעֶגֶל שֶׁהוּא נִתְפָּח וּמִתְרַבֶּה כְּשֶׁהוּא מִתְבַּשֵּׁל, וּבְשַׂר הַשּׁוֹר הַזָּקֵן מִתְמַעֵט:

בְּכְמוֹת שֶׁהֵן. אִם בְּשַׂר שׁוֹר מְבֻשָּׁל הוּא שֶׁנִּתְמַעֵט וְעָמַד עַל פָּחוֹת מִכַּבֵּיצָה, אֵין אוֹמְרִים כְּשֶׁהָיָה חַי הָיָה בּוֹ כַּבֵּיצָה אוֹ יוֹתֵר, וְיִטַּמֵּא אַף עַל פִּי שֶׁעַכְשָׁיו אֵין בּוֹ כַּשִּׁעוּר. וְכֵן אִם הָיָה בְּשַׂר עֶגֶל שֶׁנִּתְפַּח וְנִתְרַבָּה וְיֵשׁ בּוֹ כְּדֵי לְטַמֵּא, אֵין אוֹמְרִים הוֹאִיל וּכְשֶׁהָיָה חַי לֹא הָיָה בּוֹ כְּדֵי לְטַמֵּא, אַף עַכְשָׁיו לֹא יְטַמֵּא:

משנה ט

קְשׁוּת שֶׁנִּטְעָה בְּעָצִיץ. שֶׁאֵינוֹ נָקוּב, וְהֻכְשְׁרָה שָׁם לְקַבֵּל טֻמְאָה וְנִטְמֵאת, דְּכִתְלוּשָׁה דָּמְיָא:

וְהִגְדִּילָה וְיָצְאָה חוּץ לָעָצִיץ. וְנֶחְשֶׁבֶת כִּמְחֻבָּר, לְפִי שֶׁיּוֹנֶקֶת וְשׁוֹאֶבֶת מִן הַקַּרְקַע שֶׁחוּץ לָעָצִיץ:

טְהוֹרָה. שֶׁפְּרָחָה לְהּ טֻמְאָה מִשֶּׁיָּצְאָה חוּץ לָעָצִיץ:

מַה טִּיבָהּ לִטָּהֵר. דִּכְשֶׁקִּבְּלָה טֻמְאָה הָיְתָה כִּתְלוּשָׁה, הִלְכָּךְ מַה שֶּׁבְּתוֹךְ הָעָצִיץ נִשְׁאַר בְּטֻמְאָתוֹ, וּמַה שֶּׁהוֹסִיף אַחֲרֵי כֵּן וְיָצָא חוּץ לָעָצִיץ, טָהוֹר. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן:

משנה י

כְּלֵי גְלָלִים. כֵּלִים הָעֲשׂוּיִין מִגְּלָלֵי הַבָּקָר:

שֶׁהַשְּׂרָשִׁים יְכוֹלִין לָצֵאת בָּהֶן. אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָן נְקוּבִים, הַשֹּׂרֶשׁ יוֹצֵא מֵעַצְמוֹ וְנוֹקֵב אֶת הַגָּלָל וְאֶת הָאֲדָמָה שֶׁל אוֹתוֹ כְּלִי. וּלְהָכִי לֹא נָקַט כְּלֵי אֲבָנִים, לְפִי שֶׁקָּשִׁים הֵן וְאֵין הַשֹּׂרֶשׁ נוֹקֵב אוֹתָן:

עָצִיץ נָקוּב אֵינוֹ מַכְשִׁיר אֶת הַזְּרָעִים. שֶׁבְּתוֹכוֹ, דְּלֹא מְקַבְּלֵי הֶכְשֵׁר מִשּׁוּם דַּחֲשִׁיבֵי כִּמְחֻבָּר, וְאֵין הַזְּרָעִים נִכְשָׁרִים לְקַבֵּל טֻמְאָה אֶלָּא כְּשֶׁבָּא עֲלֵיהֶן מַיִם לְאַחַר שֶׁנִּתְלַשּׁוּ. וַאֲפִלּוּ פֵּרוֹת תְּלוּשִׁים אֵין נִכְשָׁרִים בַּמַּיִם שֶׁבְּתוֹכוֹ, לְפִי שֶׁאֵין הַמַּיִם מַכְשִׁירִין כְּשֶׁהֵן בִּמְחֻבָּר, דְּבָעֵינַן שֶׁיִּהוּ הַמַּיִם תְּלוּשִׁין, וְהָנֵי מַיִם דְּמִנְחֵי בְּעָצִיץ נָקוּב, כְּמַנְחֵי בְּאַרְעָא דְמוּ:

וְשֶׁאֵינוֹ נָקוּב מַכְשִׁיר אֶת הַזְּרָעִים. דְּבֵין מַיִם שֶׁבְּתוֹכוֹ וּבֵין זְרָעִים, תַּרְוַיְהוּ חֲשִׁיבֵי כִּתְלוּשִׁים:

מִלְאָהוּ. לְעָצִיץ שֶׁאֵינוֹ נָקוּב:

עָפָר עַד שְׂפָתוֹ. הוֹאִיל וְרוֹאֶה אֶת הָאֲוִיר מֵאַרְבַּע רוּחוֹת, הֲוֵי כְּעָצִיץ נָקוּב, וַחֲשִׁיבֵי כִּמְחֻבָּר, בֵּין הַמַּיִם, וּבֵין הַזְּרָעִים שֶׁבּוֹ:

כְּטַבְלָא שֶׁאֵין לָהּ לִזְבּוּז. שֶׁאֵין לָהּ שָׂפָה מִכָּאן וּמִכָּאן אֶלָּא פְּשׁוּטָה וַחֲלָקָה, דְּמַיִם שֶׁבָּהּ אֵינָן מַכְשִׁירִין אֶת הַזְּרָעִים וַחֲשִׁיבֵי כִּמְחֻבָּר, הוֹאִיל וְרוֹאִין אֶת הָאֲוִיר מֵאַרְבַּע רוּחוֹת:

פרק ג

משנה א

יֵשׁ צְרִיכִים הֶכְשֵׁר. מַיִם. כְּדִכְתִיב [וַיִּקְרָא יא] וְכִי יִתַּן מַיִם עַל זָרַע:

וְאֵין צְרִיכִין מַחֲשָׁבָה. לְחַשֵּׁב עֲלֵיהֶן לַאֲכִילָה. וְכֻלַּהּ מַתְנִיתִין מְפֹרֶשׁ לְקַמָּן:

משנה ב

הַחוֹתֵךְ מִן הָאָדָם מִן הַבְּהֵמָה מִן הַחַיָּה וּמִן הָעוֹפוֹת. כֻּלְּהוּ בְּחוֹתֵךְ מֵחַיִּים אֵירֵי. וְאַף עַל פִּי שֶׁפֵּרְשׁוּ מִן הַחַי אֵינָן מְטַמְּאִין, דְּאֵין מְטַמְּאִין אֶלָּא אֵבֶר מִן הַחַי וְלֹא בָּשָׂר שֶׁפֵּרַשׁ מִן הַחַי, הִלְכָךְ צְרִיכִין מַחֲשָׁבָה שֶׁיַּחֲשֹׁב עֲלֵיהֶן לַאֲכִילָה. וְאִם לְאוֹ, אֵינָן מְטַמְּאִין:

וְהַחֵלֶב בַּבְּהֵמָה. דְּאַנְשֵׁי הַכְּפָרִים לֹא אוֹכְלֵי חֲלָבִים, הִלְכָךְ צְרִיכִין מַחֲשָׁבָה. אֲבָל בַּשְּׁוָקִים דְּאִיכָּא רֹב עַם הַבָּאִים לַשּׁוּק, אִיכָּא טוּבָא דְּאוֹכְלֵי חֲלָבִים, וְאֵינָם צְרִיכִין מַחֲשָׁבָה:

וּשְׁאָר כָּל יְרָקוֹת שָׂדֶה. שֶׁאֵינָן נִזְרָעִים בַּגִּנּוֹת, אֵינָן מְיֻחָדִים לְמַאֲכַל אָדָם, וּצְרִיכִין מַחֲשָׁבָה:

חוּץ מִשַּׁמַּרְקָעִים. מִין בָּצָל חָרִיף:

וּפִטְרִיוֹת. מִין צֶמַח שֶׁאֵין לוֹ שֹׁרֶשׁ. פונג"י בְּלַעַ"ז:

חוּץ מִכְּרֵשֵׁי שָׂדֶה. פורו"ש בְּלַעַ"ז, וּבַעֲרָבִי כורא"ת. שֶׁאֵלּוּ אַף עַל פִּי שֶׁאֵין נוֹטְעִים אוֹתָן בַּגִּנּוֹת, אֵינָן צְרִיכִין מַחֲשָׁבָה:

וְהָרִגְילָה. כָּךְ שְׁמָהּ בַּעֲרָבִי, וּבְלַעַ"ז פורקקל"ה:
נַיַּ הֶחָלָב. פְּרָחִים לְבָנִים כְּחָלָב. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, עֵשֶׂב כְּשֶׁחוֹתְכִים אוֹתוֹ יוֹצֵא מִמֶּנּוּ חָלָב:
עַכְבְּרִיּוֹת. עֵשֶׂב מָלֵא קוֹצִים. וְהוּא דַרְדַּר בִּלְשׁוֹן מִקְרָא. וּבְלַעַ"ז קרדו"ש:
כְּלוּסִין. הָרַמְבַּ"ם אוֹמֵר שֶׁקּוֹרִין לוֹ בַּעֲרָבִי ענ"ב אלדי"ב. וְסָבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבִּי יוֹסֵי שֶׁאֵלּוּ אֵינָן צְרִיכִין מַחֲשָׁבָה, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְיֻחָדִין לְמַאֲכַל אָדָם. וְאֵין הֲלָכָה כְּאֶחָד מֵהֶם, אֶלָּא כֻּלָּם צְרִיכִין מַחֲשָׁבָה, וְאִם לָאו אֵינָן מְטַמְּאִין:

משנה ג

נִבְלַת בְּהֵמָה טְמֵאָה בְּכָל מָקוֹם. בֵּין בַּכְּפָרִים בֵּין בַּשְּׁוָקִים:
צְרִיכִין מַחֲשָׁבָה. דִּסְתָמַיְהוּ לָאו לַאֲכִילָה:
וְאֵינָן צְרִיכִין הֶכְשֵׁר. לֹא הֶכְשֵׁר מַיִם וְלֹא הֶכְשֵׁר שֶׁרֶץ, שֶׁאֵין צָרִיךְ לִגַּע בְּהֶן דָּבָר טָמֵא לְטַמְּאָן, שֶׁסּוֹפָן לִטָּמֵא מֵעַצְמָן טֻמְאָה חֲמוּרָה. וְאִם תֹּאמַר, בִּשְׁלָמָא נִבְלַת עוֹף טָהוֹר דְּאֵינָהּ מְטַמְּאָה אֶלָּא בְּבֵית הַבְּלִיעָה, נִיחָא דִּצְרִיכָה מַחֲשָׁבָה לְטַמֵּא טֻמְאָה קַלָּה. אֶלָּא נִבְלַת בְּהֵמָה דִּמְטַמְּאָה בְּמַגָּע וּבְמַשָּׂא, מַחֲשָׁבָה לָמָּה לִי לְטֻמְאָה קַלָּה, הֵיא גּוּפַהּ טְמֵאָה הִיא. הָא מִלְּתָא מְשָׁנֵי בַּגְּמָרָא פֶּרֶק דַּם שְׁחִיטָה, כְּגוֹן דְּאִיכָּא פָּחוֹת מִכַּזַּיִת נִבְלָה, וְצָרְפָהּ לְפָחוֹת מִכַּבֵּיצָה אֳכָלִים, דְּבֵין הַאי וְהַאי הָוֵי כַּבֵּיצָה, דִּלְהָכִי צָרִיךְ מַחֲשָׁבָה, וּמִכָּל מָקוֹם חֲשִׁיב סוֹפוֹ לְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה וְאֵינָהּ צְרִיכָה הֶכְשֵׁר, הוֹאִיל וְהָיָה אֶפְשָׁר לְצָרְפָהּ לְכַזַּיִת:
בַּשְּׁוָקִים. שֶׁיֵּשׁ רֹב עַם הַבָּאִים לַשּׁוּק, אִיכָּא טוּבָא דְּאָכְלֵי נִבְלַת עוֹף טָהוֹר, וְאָכְלֵי חֲלָבִים:
אֵינָם צְרִיכִין לֹא מַחֲשָׁבָה. דִּלְאֲכִילָה הֵן עוֹמְדִים:
וְלֹא הֶכְשֵׁר. דִּנְבֵלַת עוֹף טָהוֹר סוֹפָהּ לְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה, דִּמְטַמֵּא בְּגָדִים בְּבֵית הַבְּלִיעָה, וְחֵלֶב מֵירֵי בְּחֵלֶב טְמֵאָה, דִּמְטַמֵּא הַחֵלֶב כַּבָּשָׂר, כִּדְלִקַּמָּן בְּפִרְקִין, הִלְכָךְ אֵינָן צְרִיכִין הֶכְשֵׁר:
רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אַף הַגָּמָל וְכוּ'. אֵינָן צְרִיכִין מַחֲשָׁבָה בַּשְּׁוָקִים, דְּאִיכָּא רֹב עַם וְאָכְלֵי לְהוּ. וּדְלֹא כְּתַנָּא קַמָּא דְּאָמַר נִבְלַת בְּהֵמָה טְמֵאָה בְּכָל מָקוֹם וְלֹא מַפִּיק לְהָנֵי. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן:

משנה ד

הַשָּׁבֻת. מִין יָרָק הוּא, וְכֵן שְׁמוֹ בַּעֲרָבִי. וּבְלַעַ"ז אניט"ו:
מִשְּׁנָתָן טַעֲמוֹ בַּקְּדָרָה. אִם הָיָה שֶׁבֶת שֶׁל תִּרוּמָה, מִשְּׁנָתָן טַעַם בַּקְּדָרָה וְהוֹצִיאוֹ מִמֶּנָּה, לֹא מִתְחַיֵּב עָלָיו זָר הָאוֹכְלוֹ, דְּעֵץ בְּעָלְמָא הוּא:
וְאֵינוֹ מִטַּמֵּא טֻמְאַת אֳכָלִים. דִּכְיוָן שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל, כֹּלָּה כֹּחוֹ וְטַעְמוֹ וְנִשְׁאַר כְּעֵץ בְּעָלְמָא, וְתוּ לֹא חָשׁוּב אֹכֶל:

לוּלְבֵי זְרָדִים. עֲנָפִים רַכִּים הַיּוֹצְאִים בְּעֵת שֶׁמְּלַבְלְבִים הָאִילָנוֹת, וְכוֹבְשִׁים אוֹתָן בְּיַיִן אוֹ בְּחֹמֶץ אוֹ בְּמַיִם וּמֶלַח, וְאוֹכְלִים אוֹתָן:

וְהָעֲדָל. מִין יָרָק דּוֹמֶה לִצְנוֹן:

וַעֲלֵי לוּף. מִמִּינֵי הַבְּצָלִים. וְיֵשׁ מִמֶּנּוּ מִין שֶׁקּוֹרִין לוֹ לוּף שׁוֹטָה:

עַד שֶׁיִּמְתֹּקוּ. דְּלָא חֲשִׁיבֵי אֹכֶל אֶלָּא לְאַחַר שֶׁכּוֹבְשִׁים אוֹתָן וְיוֹצֵא מֵהֶן מְרִירוּתָן:

פַּקּוּעוֹת. כְּעֵין אֲבַטִּיחִים קְטַנִּים, וְהֵן מָרִים. וְרִבּוֹתַי פֵּרְשׁוּ, דְּלַעַת מִדְּבָרִית. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן:

משנה ה

הַקִּשְׁטָ. כְּדְּ שְׁמוֹ בְּלַעַ"ז וּבַעֲרָבִי. וְהוּא נִמְנֶה עִם סַמְמָנֵי הַקְּטֹרֶת:

וְהַחֻמָּס. יֵשׁ שֶׁפֵּרְשׁוּ זַנְגְּבִיל. וְיֵשׁ שֶׁפֵּרְשׁוּ קִנָּמוֹן:

וְרָאשֵׁי בְּשָׂמִים. כְּגוֹן אֱגוֹז מוסקאט"ו, וְנֵרְדְּ, וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם, שֶׁנּוֹתְנִים רֵיחַ עֶרֶב:

הַתִּיאָה. מִין חִלְתִּית:

וְחִלְתִּית. כְּדְּ שְׁמָהּ בַּעֲרָבִי. וְאַף עַל פִּי שֶׁרֵיחָהּ רַע, רְגִילִים לִתֵּן מִמֶּנָּה בְּמִזּוֹנוֹת:

חַלּוֹת חָרִיעַ. כַּרְכּוֹם יַעֲרִי. וְקוֹרִין לוֹ בַּעֲרָבִי אלקרטו"ם:

אַף הֵן לֹא יִלָּקְחוּ בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר. דְּרַחֲמָנָא אָמַר (דברים יד) וְנָתַתָּ הַכֶּסֶף וְגוֹ' וְאָכַלְתָּ שָׁם, דָּבָר שֶׁהוּא נֶאֱכָל כְּמוֹת שֶׁהוּא, אַתָּה קוֹנֶה בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר, שֶׁאֵינוֹ נֶאֱכָל כְּמוֹת שֶׁהוּא, אֵין אַתָּה קוֹנֶה בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר. וְכֵן הֲלָכָה, דְּאֵין מְטַמְּאִין טֻמְאַת אֳכָלִים וְאֵין נִקָּחִים בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר:

משנה ו

הַפַּגִּין. תְּאֵנִים שֶׁלֹּא נִתְבַּשְּׁלוּ, כְּדִכְתִיב [שִׁיר הַשִּׁירִים ב] הַתְּאֵנָה חָנְטָה פַּגֶּיהָ. וְכָל שְׁאָר פֵּרוֹת נַמִּי שֶׁאֵינָן מְבֻשָּׁלִים נִקְרָאִים פַּגִּין:

וְהַבֹּסֶר. עֲנָבִים שֶׁלֹּא נִתְבַּשְּׁלוּ. וּמִשֶּׁהִגִּיעוּ לִהְיוֹת כְּפוֹל הַלָּבָן נִקְרָאִים בֹּסֶר. וּפַגִּין גְּרוּעִים מִבֹּסֶר:

מִשֶּׁיָּבְאוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשְׂרוֹת. כָּל פְּרִי וּפְרִי כְּפִי הָעֵת הַקָּצוּב לוֹ לְהִתְחַיֵּב בְּמַעֲשֵׂר, כְּדִתְנַן פֶּרֶק קַמָּא דְּמַעֲשְׂרוֹת. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי:

פְּרִיצֵי זֵיתִים וַעֲנָבִים. שֶׁנִּתְקַשּׁוּ קֹדֶם בְּשׁוּלָן, וְאֵינָן נִפְרָכִים בְּבֵית הַבַּד. לְשׁוֹן וּבְנֵי פְּרִיצֵי עַמְּךָ (דניאל יא), בְּנֵי אָדָם קָשִׁים וּרְשָׁעִים. כָּךְ זֵיתִים וַעֲנָבִים הַלָּלוּ, קָשִׁין וְאֵינָן נִפְרָכִין וְאֵינָן נִדְרָכִין:

בֵּית שַׁמַּאי מְטַמְּאִין. דַּחֲשִׁיבֵי אֹכֶל:

וּבֵית הִלֵּל מְטַהֲרִין. דְּלָא חֲשִׁיבֵי אֹכֶל:

הַקֶּצַח. נייי"ל בְּלַעַ"ז. וְזֶרַע שָׁחוֹר הוּא. וּרְגִילִים לָתֵת אוֹתוֹ בְּלֶחֶם, לְפִי שֶׁהָרֶגִיל בּוֹ אֵינוֹ בָּא לִידֵי כְּאֵב לֵב:

וְכֵן לַמַּעֲשְׂרוֹת. כְּמוֹ שֶׁנֶּחֱלְקוּ לְטֻמְאָה, כָּךְ נֶחֱלְקוּ לְמַעֲשְׂרוֹת, דְּהַמְטַמְּאָן טֻמְאַת אֳכָלִים מְחַיְּבוֹ בְּמַעֲשְׂרוֹת:

משנה ז

קוֹר. עֵץ רַךְ הַנּוֹסֵף בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל דֶּקֶל, וְאוֹכְלִין אוֹתוֹ בְּנֵי אָדָם, וּבִימוֹת הַגְּשָׁמִים הוּא מִתְקַשֶּׁה:

כְּעֵץ לְכָל דָּבָר. וְאֵינוֹ מִטַּמֵּא טֻמְאַת אֳכָלִין:

נִלְקָח בְּכָסָף מַעֲשֵׂר. דִּפְרִי [מִפְּרִי] וְגִדּוּלֵי קַרְקַע הוּא:

כַּפְּנִיּוֹת. תְּמָרִים שֶׁלֹּא בָשְׁלוּ כָּל צָרְכָּן:

אֳכָלִין. וּמְטַמְּאִים טֻמְאַת אֳכָלִין:

משנה ח

דָּגִים מֵאֵימָתַי מְקַבְּלִים טֻמְאָה. דְּכָל זְמַן שֶׁהֵן חַיִּים אֵינָן מְקַבְּלִים טֻמְאָה:

מְשֻׁיְּצָדוּ. חֲשׁוּבִים כְּמֵתִים:

אִם יְכוֹלִים לִחְיוֹת. שֶׁאִם יַחֲזִירוּם לַמַּיִם יִחְיוּ, אֵינָן מִטַּמְּאִין. אֲבָל אִם אֵין יְכוֹלִים לִחְיוֹת כְּשֶׁמַּחֲזִירָן לַמַּיִם, אַף עַל פִּי שֶׁעֲדַיִן לֹא מֵתוּ, מְקַבְּלִים טֻמְאָה. וַהֲלָכָה כְּבֵית הִלֵּל:

יְחוּר שֶׁל תְּאֵנָה שֶׁנִּפְשַׁח. עָנָף שֶׁל אִילָן תְּאֵנָה וּבוֹ תְּאֵנִים, שֶׁנִּתְלַשׁ וְנִפְרַד מִמְּקוֹם חִבּוּרוֹ, אֶלָּא שֶׁנִּשְׁאַר מְעֹרֶה וּמְדֻבָּק בְּקִלְפַּת הָאִילָן בִּלְבָד:

רַבִּי יְהוּדָה מְטַהֵר. אוֹתָם תְּאֵנִים שֶׁבָּעָנָף, אִם נִגְעָה בָהֶם טֻמְאָה. דַּחֲשִׁיב לְהוּ כְּמְחֻבָּר, הוֹאִיל וְהָעָנָף מְעֹרֶה קְצָת, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מְעֹרֶה אֶלָּא בַּקִּלְפָּה:

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אִם יָכוֹל לִחְיוֹת. אִם יִקָּשְׁרוּ וְיִחָבְּרוּ הֶעָנָף עִם הָאִילָן יִחְיֶה הֶעָנָף וְיוֹצִיא פֵּרוֹת, חָשׁוּב כִּמְחֻבָּר וּטְהוֹרִים. וְאִם לֹא יִחְיֶה כְּשֶׁיְּקַשְּׁרוּהוּ עִם הָאִילָן, הֲרֵי תְּאֵנִים שֶׁבָּעָנָף כִּתְלוּשִׁים הֵן חֲשׁוּבִים וּמְקַבְּלִים טֻמְאָה. וַהֲלָכָה כַּחֲכָמִים:

משנה ט

חֵלֶב בְּהֵמָה טְהוֹרָה. שֶׁנִּתְנַבְּלָה:

טָהוֹר מִטַּמְאַת נְבֵלָה. דִּכְתִיב [וַיִּקְרָא ז] וְחֵלֶב נְבֵלָה וְגוֹ' יֵעָשֶׂה לְכָל מְלָאכָה, וַאֲפִלּוּ מְלֶאכֶת הַקֹּדֶשׁ בְּמַשְׁמַע:

לְפִיכָךְ הוּא צָרִיךְ הֶכְשֵׁר. דְּכֵיוָן שֶׁאֵין סוֹפוֹ לְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה, דְּהַכִּי קָיְמָא לָן פֶּרֶק קַמָּא דְּטָהֳרוֹת, דְּכָל שֶׁאֵין סוֹפוֹ לְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה הֵינוּ לְטַמֵּא אָדָם וְכֵלִים, צָרִיךְ הֶכְשֵׁר:

חֵלֶב בְּהֵמָה טְמֵאָה מְטַמֵּא טֻמְאַת נְבֵלוֹת. דְּלֹא טְהֲרָה תּוֹרָה אֶלָּא חֵלֶב שֶׁל בְּהֵמָה טְהוֹרָה שֶׁנִּתְנַבְּלָה, דִּכְתִיב [שָׁם] חֵלֶב נְבֵלָה וְחֵלֶב טְרֵפָה, יָצְאת חֵלֶב בְּהֵמָה טְמֵאָה שֶׁאֵין לָהּ טְרֵפָה, לְפִי שֶׁטְּרֵפָתָהּ וּשְׁחִיטָתָהּ שָׁוָה:

וְאֵינוֹ צָרִיךְ הֶכְשֵׁר. לְטֻמְאַת אֳכָלִים אִם צָרַךְ פָּחוֹת מִכַּזַּיִת לְפָחוֹת מִכַּבֵּיצָה כִּדְפָרִישְׁנָא לְעֵיל. אֲבָל מַחֲשָׁבָה וַדַּאי בָּעֵי, מִידֵּי דַּהֲוֵי אַבִּשְׂרָא דְּבַעְיָא מַחֲשָׁבָה בְּכָל מָקוֹם כְּדִתְנַן לְעֵיל: **צָרִיךְ מַחֲשָׁבָה בַּכְּפָרִים.** וְלֹא בַּשְּׁוָקִים. אֲבָל הֶכְשֵׁר צְרִיכִין בְּכָל מָקוֹם:

משנה י

כַּוֶּרֶת דְּבוֹרִים וְכוּ'. אִם הִיא מְחֻבֶּרֶת בְּטִיט, הַכֹּל מוֹדִים שֶׁהִיא כְּקַרְקַע. וְאִם הָיְתָה מֻנַּחַת עַל גַּבֵּי יְתֵדוֹת, הַכֹּל מוֹדִים שֶׁהִיא כֵּלִים. לֹא נֶחְלְקוּ אֶלָּא שֶׁמֻּנַּחַת עַל גַּבֵּי קַרְקַע וְאֵינָהּ מְחֻבֶּרֶת בְּטִיט:

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר הֲרֵי הִיא כְּקַרְקַע. וְנִקְנֵית בְּכֶסֶף בִּשְׁטָר וּבַחֲזָקָה, כְּקַרְקַע:

וְכוֹתְבִין עָלֶיהָ פְּרוֹזְבּוֹל. שְׁטָר שֶׁכּוֹתְבִים בֵּית דִּין לַמַּלְוֶה שֶׁמָּסַר לָהֶם כָּל חוֹב שֶׁיֵּשׁ לוֹ, שֶׁלֹּא תְהֵא שְׁבִיעִית מְשַׁמֶּטְתּוֹ. וְאֵין כּוֹתְבִין פְּרוֹזְבּוּל אֶלָּא עַל הַקַּרְקַע, כְּלוֹמַר כְּשֶׁיֵּשׁ לַלֹּוֶה קַרְקַע. וְאִם יֵשׁ לוֹ כַּוֶּרֶת דְּבוֹרִים, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ קַרְקַע דָּמֵי, וְכוֹתְבִין עָלֶיהָ פְּרוֹזְבּוּל לַמַּלְוֶה:

וְאֵינָהּ מְקַבֶּלֶת טֻמְאָה בְּמָקוֹמָהּ. דַּהֲוֵי כִּמְחֻבָּר שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל טֻמְאָה:

וְהָרוֹדֶה. מֵחַלּוֹת דְּבַשׁ שֶׁבְּתוֹכָהּ בְּשַׁבָּת, חַיָּב חַטָּאת, כְּתוֹלֵשׁ מִמְּקוֹם חִבּוּר. דִּכְתִיב (שמואל א יד) וַיִּטְבֹּל אוֹתָהּ בְּיַעֲרַת הַדְּבַשׁ, וְכִי מָה עִנְיַן יַעַר אֵצֶל דְּבַשׁ, אֶלָּא מַה יַּעַר הַתּוֹלֵשׁ מִמֶּנּוּ בְּשַׁבָּת חַיָּב חַטָּאת, אַף דְּבַשׁ הָרוֹדֶה מִמֶּנּוּ בְּשַׁבָּת חַיָּב חַטָּאת:

משנה יא

מֵאֵימָתַי מְטַמְּאוֹת מִשּׁוּם מַשְׁקֶה. דִּסְתָמַיְהוּ לְאָכִילָה קַיְמִי. וּמֵאֵימָתַי מְטַמְּאִין טֻמְאַת מַשְׁקִין לִהְיוֹת תְּחִלָּה:

מִשֶּׁיְּחַרְחֵר. מִשֶּׁיְּבִיא עָשָׁן וְיַעֲשֵׁן לְהַבְרִיחַ הַדְּבוֹרִים. לְשׁוֹן לְחַרְחֵר רִיב. שֶׁנִּרְאֶה כְּאִלּוּ רוֹצֶה לְחַרְחֵר רִיב עִם הַדְּבוֹרִים. פֵּרוּשׁ אַחֵר, מִשֶּׁיְּחַרְחֵר, שֶׁיְּחַמֵּם אוֹתָם לְהוֹצִיא דְּבָשָׁם, אַף עַל פִּי שֶׁעֲדַיִן לֹא יָצָא הַדְּבַשׁ. לְשׁוֹן נָחָר מַפֵּחַ (ירמיה י). וְאִית דְּגָרְסִי מִשֶּׁיְּהַרְהֵר, כְּלוֹמַר מִשֶּׁיְּהַרְהֵר מַחֲשָׁבָה בְּלִבּוֹ לִרְדּוֹת הַדְּבַשׁ:

מִשֶּׁיְּרַסֵּק. כְּשֶׁרוֹצִים לִרְדּוֹת דְּבַשׁ מִן הַכַּוֶּרֶת, חוֹתְכִים בְּסַכִּין וּמוֹצִיאִין חַלּוֹת חַלּוֹת, וְזֶהוּ רִסּוּקָן:

משנה יב

עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַנְחִיל לְכָל צַדִּיק וְצַדִּיק. סָמַךְ מַאֲמָר זֶה לְכָאן, לְהוֹדִיעַ בַּחֲתִימַת הַמִּשְׁנָה מַתַּן שְׂכָרָן שֶׁל צַדִּיקִים, שֶׁלּוֹמְדִים וּמְקַיְּמִים כָּל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּמִּשְׁנָה:

שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַעֲשָׂרָה עוֹלָמוֹת שֶׁנֶּאֱמַר לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ. יֵשׁ, בְּגִימַטְרִיָּא הָכִי הָוֵי, שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְעֶשֶׂר. כְּלוֹמַר שֶׁהַהֶנְאָה וְקוֹרַת רוּחַ שֶׁיֵּשׁ לְכָל צַדִּיק וְצַדִּיק בָּעוֹלָם הַבָּא הוּא שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְעֶשֶׂר פְּעָמִים כְּנֶגֶד כָּל הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁאֵין הָעוֹלָם הַזֶּה כֻּלּוֹ אֶלָּא חֵלֶק מִשְּׁלֹשׁ מֵאוֹת וְעֶשֶׂר מִמַּה שֶׁיֵּשׁ לְכָל צַדִּיק וְצַדִּיק נַחֲלָה לָעוֹלָם הַבָּא: